

PEN PALS LOYIHASI ASOSIDA BO'LAJAK PEDAGOGLARNING MADANIYATLARARO KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISH

Tuymanova Inobat Fozilovna

Toshkent iqtisodiyot va pedagogika universiteti

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.23555914>

Annotatsiya: Mazkur tezisda Pen Pals loyihasi asosida bo'lajak pedagoglarning madaniyatlararo kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirishning nazariy-metodik asoslari va didaktik imkoniyatlari tadqiq etilgan. Raqamli ta'lim muhitida xalqaro elektron yozishmalarni tashkil etish, turli madaniyat vakillari bilan samarali muloqot o'rnatish, kommunikativ bag'rikenglik va madaniyatlararo empatiyani shakllantirish masalalari yoritilgan. Tadqiqotda ilmiy adabiyotlarni nazariy tahlil qilish, qiyoslash, tizimlashtirish va pedagogik modellashtirish metodlaridan foydalanilgan. Pen Pals loyihasining kommunikativ, ijtimoiy-madaniy, refleksiv va kasbiy rivojlantiruvchi imkoniyatlari aniqlashtirilgan. Shuningdek, bo'lajak pedagoglarning madaniyatlararo muloqotga tayyorgarligini rivojlantirishga yo'naltirilgan bosqichli metodik yondashuv taklif etilgan. Tadqiqot natijalari pedagogik oliy ta'lim muassasalarida virtual hamkorlikka asoslangan o'quv faoliyatini loyihalash va kommunikativ kompetensiyalarni baholash mezonlarini ishlab chiqishda nazariy asos bo'lib xizmat qilishi mumkin.

Kalit so'zlar: Pen Pals loyihasi, bo'lajak pedagog, madaniyatlararo kommunikativ kompetensiya, virtual hamkorlik, raqamli muloqot, madaniyatlararo empatiya, kommunikativ bag'rikenglik, refleksiv faoliyat, loyihaviy ta'lim.

Abstract: This thesis examines the theoretical and methodological foundations and didactic potential of developing the intercultural communicative competence of pre-service teachers through the Pen Pals project. It addresses the

organization of international electronic correspondence in a digital learning environment, the establishment of effective communication with representatives of different cultures, and the development of communicative tolerance and intercultural empathy. The study employs theoretical analysis of scientific literature, comparison, systematization, and pedagogical modeling. The communicative, sociocultural, reflective, and professional development potential of the Pen Pals project is identified. Furthermore, a staged methodological approach aimed at enhancing pre-service teachers' readiness for intercultural communication is proposed. The findings may serve as a theoretical basis for designing virtual collaboration-based learning activities and developing criteria for assessing communicative competencies in higher pedagogical education institutions.

Keywords: *Pen Pals project, pre-service teacher, intercultural communicative competence, virtual collaboration, digital communication, intercultural empathy, communicative tolerance, reflective activity, project-based learning.*

Zamonaviy globallashuv va raqamli transformatsiya jarayonlari pedagogik ta'lim mazmuniga yangi talablarni qo'yimoqda. Turli mamlakatlar o'rtasidagi akademik hamkorlikning kengayishi, xalqaro ta'lim platformalarining rivojlanishi va elektron kommunikatsiya vositalarining ommalashuvi bo'lajak pedagoglarning madaniyatlararo muloqotga tayyorgarligini oshirish zaruratini kuchaytirmoqda. Bunday sharoitda o'qituvchining kasbiy kompetentligi faqat pedagogik bilimlar bilan cheklanmay, turli madaniy qadriyatlarni tushunish, kommunikativ vaziyatlarga moslashish va konstruktiv munosabatlarni shakllantirish qobiliyatini ham qamrab oladi.

Madaniyatlararo kommunikativ kompetensiya turli lingvomadaniy muhit vakillari bilan samarali, hurmatga asoslangan va maqsadli muloqot o'rnatish imkonini beruvchi bilim, ko'nikma, munosabat hamda qadriyatlar majmuasidir. M. Byram mazkur kompetensiyani madaniy bilimlar, munosabatlar, talqin qilish, o'zaro

aloqadorlikni aniqlash va tanqidiy madaniy anglash kabi tarkibiy jihatlar bilan bog'laydi [1].

Pen Pals loyihasi turli mamlakat yoki hududlarda yashovchi ishtirokchilar o'rtasida muntazam yozishmalarni tashkil etishga asoslangan kommunikativ faoliyat shaklidir. Uning raqamli muhitga integratsiyalashuvi talabalarni real kommunikativ vaziyatlarga jalb etish, madaniy tajribalar almashinuvini yo'lga qo'yish va xalqaro hamkorlikni rivojlantirish imkoniyatlarini kengaytiradi.

Tadqiqotning maqsadi Pen Pals loyihasining bo'lajak pedagoglar madaniyatlararo kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirishdagi didaktik imkoniyatlarini aniqlash hamda uni pedagogik ta'lim jarayoniga integratsiyalashning metodik asoslarini ishlab chiqishdan iborat.

Tadqiqotning metodologik asosini kompetensiyaviy, kommunikativ-faoliyatli, madaniyatlararo va shaxsga yo'naltirilgan yondashuvlar tashkil etadi. Ilmiy izlanishda madaniyatlararo kommunikatsiya, virtual almashinuv, loyihaviy ta'lim va raqamli hamkorlikka oid ilmiy manbalar tahlil qilindi.

Nazariy tahlil, qiyosiy o'rganish, umumlashtirish, pedagogik modellashtirish va konseptual tizimlashtirish metodlari yordamida Pen Pals loyihasining ta'limiy imkoniyatlari o'rganildi. M. Byramning madaniyatlararo kommunikativ kompetensiya konsepsiyasi, R. O'Dowdning virtual almashinuvga oid tadqiqotlari hamda Yevropa Kengashining CEFR Companion Volume hujjati metodologik manbalar sifatida tanlandi [1–3].

Tadqiqotda xalqaro elektron yozishmalarni tashkil etishning maqsadi, mazmuni, kommunikativ vazifalari va baholash imkoniyatlari o'zaro bog'liqlikda ko'rib chiqildi. Tahlil natijalari asosida loyihani pedagogik ta'limga tatbiq etishning konseptual bosqichlari ishlab chiqildi. Tadqiqot nazariy-metodik xususiyatga ega bo'lib, unda pedagogik tajriba-sinov ishlari o'tkazilmadi.

O'tkazilgan nazariy tahlil Pen Pals loyihasi bo'lajak pedagoglarning madaniyatlararo kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirish uchun bir qator

didaktik imkoniyatlarga ega ekanligini ko'rsatdi. Mazkur imkoniyatlar haqiqiy kommunikativ vaziyatlarni yaratish, madaniy farqlarni anglash, hamkorlikdagi faoliyatni tashkil etish va refleksiv tajribani boyitish bilan tavsiflanadi.

Madaniyatlararo kommunikativ kompetensiyaning tarkibiy tuzilishida kognitiv, aksiologik, kommunikativ-faoliyatli va refleksiv komponentlar ajratildi. Kognitiv komponent turli xalqlarning madaniy an'analari, ijtimoiy qadriyatlari va muloqot me'yorlariga oid bilimlarni qamrab oladi. Aksiologik komponent o'zaro hurmat, bag'rikenglik va madaniy xilma-xillikni qadrlashga asoslanadi. Kommunikativ-faoliyatli komponent suhbatdoshga mos murojaat qilish, fikrlarni izchil ifodalash va tushunmovchiliklarni bartaraf etish ko'nikmalarida namoyon bo'ladi. Refleksiv komponent esa shaxsiy madaniy qarashlarni qayta baholash va kommunikativ xatti-harakatlarni takomillashtirish bilan bog'liq.

Pen Pals loyihasini amalga oshirishning metodik jarayoni tayyorgarlik, kommunikativ hamkorlik, madaniyatlararo tahlil va refleksiv baholash bosqichlari asosida modellashtirildi. Tayyorgarlik jarayonida talabalar elektron yozishmalar etikasi, axborot xavfsizligi va madaniy farqlarni hurmat qilish tamoyillari bilan tanishtiriladi. Keyingi bosqichda xorijiy hamkorlar bilan ta'lim tizimi, milliy urf-odatlar va pedagogik tajribaga oid mavzularda yozishmalar tashkil etiladi.

Madaniyatlararo tahlil jarayonida ishtirokchilar olingan axborotlarni qiyoslaydi, o'xshashlik va farqlarni aniqlaydi hamda kommunikativ vaziyatlarni izohlaydi. Refleksiv baholash bosqichida elektron portfolio, o'zaro baholash va kommunikativ kundaliklardan foydalanish nazarda tutiladi.

Mazkur bosqichlar talabalar muloqot faoliyatining izchilligini ta'minlashga yo'naltirilgan metodik model sifatida taklif etiladi.

Pen Pals loyihasining pedagogik ahamiyati uning real ijtimoiy muloqotni ta'limiy faoliyat bilan uyg'unlashtirish imkoniyatida namoyon bo'ladi. An'anaviy auditoriya mashg'ulotlarida madaniyatlararo kommunikatsiya ko'pincha nazariy

misollar orqali o'rganilsa, xalqaro elektron yozishmalar talabalarni bevosita muloqot ishtirokchisiga aylantiradi.

R. O'Dowd virtual almashinuvni geografik jihatdan uzoqda joylashgan ta'lim oluvchilar o'rtasidagi pedagogik jihatdan tashkil etilgan onlayn hamkorlik shakli sifatida tavsiflaydi [2]. Ushbu yondashuv Pen Pals loyihasida kommunikativ topshiriqlarni oldindan rejalashtirish va muntazam pedagogik kuzatuvni yo'lga qo'yish zarurligini asoslaydi.

CEFR Companion Volume hujjatida onlayn interaksiya va kommunikativ mediatsiya alohida faoliyat yo'nalishlari sifatida ko'rsatilgan [3]. Shunga muvofiq, elektron yozishmalarda axborotni uzatish bilan birga, suhbatdosh fikrini talqin qilish va madaniy tafovutlarni tushuntirish ko'nikmalarini rivojlantirish ham muhimdir.

Biroq loyihaning samaradorligi ishtirokchilarning til tayyorgarligi, raqamli imkoniyatlari, motivatsiyasi va pedagogik rahbarlik sifatiga bog'liq. Shu sababli topshiriqlarni moslashtirish, kommunikativ xavfsizlikni ta'minlash hamda shaxsiy ma'lumotlarni himoyalash talab etiladi.

Pen Pals loyihasi bo'lajak pedagoglarning madaniyatlararo kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirish uchun istiqbolli didaktik vosita hisoblanadi. U real muloqot tajribasini shakllantirish, madaniy xilma-xillikni anglash, kommunikativ moslashuvchanlik va refleksiv fikrlashni rivojlantirishga xizmat qilishi mumkin.

Tadqiqotda loyihaning metodik bosqichlari va kompetensiyaning tarkibiy komponentlari nazariy jihatdan asoslandi. Pen Pals faoliyatini oliy pedagogik ta'limga integratsiyalash xalqaro hamkorlik va kasbiy muloqotga tayyorgarlikni takomillashtirish uchun imkoniyat yaratadi. Keyingi tadqiqotlarda taklif etilgan modelning samaradorligini pedagogik tajriba-sinov orqali tekshirish maqsadga muvofiqdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Byram M. Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence. – Clevedon: Multilingual Matters, 1997. – 124 p.

2. O'Dowd R. From Telecollaboration to Virtual Exchange: State-of-the-Art and the Role of UNICollaboration in Moving Forward // Journal of Virtual Exchange. – 2018. – Vol. 1. – P. 1–23. – DOI: 10.14705/rpnet.2018.jve.1. – URL: <https://doi.org/10.14705/rpnet.2018.jve.1>.

3. Council of Europe. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment – Companion Volume. – Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2020. – 280 p. – URL: <https://www.coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages/cefr-companion-volume-and-its-language-versions>.

4. Vygotsky L. S. Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes / ed. by M. Cole, V. John-Steiner, S. Scribner, E. Souberman. – Cambridge, MA: Harvard University Press, 1978. – 159 p.

5. Byram M. Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence: Revisited. – 2nd ed. – Bristol: Multilingual Matters, 2021. – DOI: 10.2307/jj.22730614.

6. Canale M., Swain M. Theoretical Bases of Communicative Approaches to Second Language Teaching and Testing // Applied Linguistics. – 1980. – Vol. 1, № 1. – P. 1–47. – DOI: 10.1093/applin/I.1.1.